

Meklējot labāko risinājumu Lielstraupes pils glābšanai

Aizritējuši jau vairāk kā četri gadi, kopš Lielstraupes pili atstāja Straupes narkoloģiskā slimnīca. Viens no aiziešanas iemesliem bija atsevišķu ēkas daļu bēdīgais stāvoklis. Cēsu novada pašvaldība strādā pie tā, lai nodrošinātu pils saglabāšanu un uzturēšanu, tomēr lēmums par pils nodošanu tās faktiskajam apsaimniekotājam joprojām ir aizķēries “birokrātijas gaitenēs”.

Kopš 1998. gada 13.-14.gadsimtā celtā Lielstraupes viduslaiku pils ir Valsts aizsargājams kultūras piemineklis. Tā ir vienīgā pils Latvijā, kas vienā korpusā apvienota ar baznīcu. Padomju varas gados no 1963. līdz 2018.gadam te atradās Straupes narkoloģiskā slimnīca. 2018. gadā pils atslēgas tika nodotas toreizējai Pārgaujas novada pašvaldībai, taču tā joprojām kā bijusi, tā palika Veselības ministrijas īpašums. Pēc novadu reformas rūpes par pili uzņēmās Cēsu novada pašvaldība, un kopumā aizgājušo četru gadu laikā pils uzturēšanā investēti teju divsimt tūkstoši eiro. Piesaistīti arī nepilni 30 tūkstoši eiro ES un valsts finansējuma. Arī šogad pašvaldības budžetā paredzēti līdzekļi apkures katla maiņai pilī, tikai - cik ilgi gan pašvaldība būs gatava investēt savus līdzekļus pēc būtības sveša īpašuma uzturēšanai?

Bez dzīvības pils iet bojā

Veselības ministrija labprāt Lielstraupes pili nodotu Cēsu novada pašvaldībai, taču normatīvo aktu prasības ļauj atdot pili pašvaldībai vien tad, ja tā netiek nodota komercdarbībai. Tikai - kā tādā gadījumā šo lielo, vēsturisko būvi, kurā daudzviet steidzami nepieciešams remonts, uzturēt?

Cēsu novada domes priekšsēdētāja vietnieks Atis Egliņš-Eglītis saka, ka pils lēnām iet bojā, ja tajā nav dzīvības. Viņš stāsta, ka pašvaldībā patlaban noris darbs pie pils tālākās attīstības koncepcijas izstrādes, un ir skaidrs, ka tās galvenā ievirze ir pils kā kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana, taču ir arī radošās industrijas, tūrisms, gastronomija.

"Tie ir atslēgas vārdi, ar kuriem mēs te staigājam apkārt. Lai arī pašvaldība gadu no gada ir ieguldījusi savus līdzekļus pils uzturēšanā, mēs neesam gatavi bezgalīgi investēt valsts īpašumā, ja pils tālākais liktenis ir neskaidrs. Labā ziņa ir tā, ka esam gatavi diskusijai un sarunas par to, kā labāk šo jautājumu atrisināt notiek nepārtraukti," stāsta A. Egliņš-Eglītis.

Nepazaudēt, bet izcelt un parādīt vēl spožāk

Atis Egliņš-Eglītis teic, ka pašvaldībā tiek arī diskutēts un vērtēts, kā atjaunot vai saglabāt stāstu par visiem pils vēsturiskās attīstības periodiem, sākot no viduslaikiem un beidzot ar pēdējo pils funkcionalitāti, narkoloģisko klīniku.

"Jādomā, kā šo visu nepazaudēt, bet izcelt un parādīt vēl spožāk. Lai būtu ne tikai mūri un sienas, bet arī saturs. Mēs strādājam pie tā, lai cilvēkiem tur būtu ko darīt, lai viņi būtu ieinteresēti šeit uzturēties un atstāt kaut kādu naudu. Nevis tikai atbraukt, izstaigāt un aizbraukt. Taču pils savešana kārtībā ir ne vien labās gribas, bet arī naudas jautājums un tas, savukārt, nozīmē, ka bez komercdarbības

neiztikt.

Bijušās narkoloģiskās slimnīcas komplekss sastāv no četriem objektiem un ir objekti, kuri nav kultūrvēsturiskais mantojums un nav nepieciešami pašvaldību funkcijas veikšanai. Pašvaldībai tomēr būtu vajadzīga iespēja atsevišķus īpašumus nodot tālākā atsavināšanā, lai tālāk investētu šo naudu pils uzturēšanā, attīstībā un restaurācijā,” norāda Atis Egliņš-Eglītis.

Cēsu novada iedzīvotāji gaida pils atdzimšanu

Lielstraupes pils uzraudze, Cēsu novada Pārgaujas apvienības pārvaldes tūrisma organizatore Rudīte Vasile stāsta, ka pils atdzimšanu vēlas arī Cēsu novada iedzīvotāji, to apliecinājusi janvārī notikusī iedzīvotāju aptauja, kurā piedalījušies 837 respondenti.

“Jautājumi bija mērķtiecīgi veidoti, lai gūtu ieskatu, kā mēs katrs konkrēti vēlētos veidot attiecības ar vairāku gadsimtu kultūrvēsturisko mantojumu. Un – grūti bija noticēt acīm redzamajam, kad jau pirmajās aptaujas stundās elektroniskajā failā sāka “iekrist” atbilde pēc atbildes,” teic Rudīte Vasile.

Viņa norāda, ka ar aptaujas datiem vēl strādās Vidzemes augstskolas pētnieki un studenti, lai, balstoties uz viedokļu analīzi, meklētu iespējamajiem pils attīstības scenārijiem inovatīvus un radošus risinājumus.

Kā stāsta Rudīte Vasile, pusei no aptaujas dalībniekiem dzīvesvieta ir ārpus Cēsu novada, un tas apliecina, ka pils ir svarīga plašam Latvijas iedzīvotāju lokam. Lūk, daži no daudzajiem komentāriem:

“Bieži braucu garām pilij un priecājos par tās skaistumu. Pils ir pelnījusi cienījamu eksistenci. Ļoti vēlos, lai tā tiktu glābta!”;

“Ceru, ka pils paliks pašvaldības īpašumā un iegūs jaunu elpu!”;

“Ļoti, ļoti ceru, ka izdosies lemt labu likteni Straupes pilij. Tā savā ziņā ir pērle, tikai nepieciešams to nedaudz nopulēt”.

84 procenti aptaujas dalībnieku pirmajā vietā nozīmības ziņā likuši pils sasaisti ar viduslaikiem, Hanzas pilsētas vēsturi, vācbaltiešiem, vienlaikus norādot, ka arī stāstam par slimnīcu jāpaliek nelielā apjomā. 68 procentiem respondentu svarīga ir parka publiska pieejamība, pils apskates iespējas kā tūristiem, mūsdienīga muzeja ekspozīcija, dalība kvalitatīvos pasākumos. Daļa no atbildētājiem vēlētos pils telpas iznomāt ģimenes svinībām, sabiedriskām aktivitātēm, amatnieku darbnīcai vai organizācijas birojam. Lielais vairums – 81 procents respondentu uzskata, ka pilij jābūt pašvaldības īpašumā, jo tikai tā tiks nodrošināta publiska pieejamība.

Atslēgas vārds - “Mēs”

Darba gaitā notikusi arī dažādu jomu pārstāvju un ekspertu tikšanās, kurā pārrunāta turpmākā iespējamā sadarbība ar Vidzemes augstskolu, kinoindustrijas ļaudīm, kā arī izskatītas tūrisma iespējas pilī. Saņemts arī mākslas zinātnieka Imanta Lancmaņa un Lielstraupes pils agrākās īpašnieces fon Rozenu dzimtas pārstāvja Klausā fon Rozena viedoklis.

Vairākos aptaujas komentāros norādīts, ka pašvaldības uzmanība jāvērs ne tikai uz pili, bet stratēģiski jāveido visa pilsbazu kompleksa nākotne un plānošanā jāiesaista īpašnieki, kuru īpašumi atrodas tā teritorijā. Tāpēc februāra sākumā uz pirmo kopīgo sarunu ar pašvaldību sanāca Straupes evaņģēliski luteriskās draudzes un Mazās pils pārstāvji.

Mācītājs Gints Polis pauda pārlicību: “Svarīgi paturēt prātā, kāds bijis nodoms, kāpēc pils un baznīca savulaik celtas. Lai te noritētu pilnasinīga cilvēku dzīve. Ja darbosimies kopīgi, mēs spēsim atjaunot te dzīvu dzīvi. Ietverot arī kaut ko no senās Straupes Hanzas pilsētas “garšas”. Vien skaidrs, ka

straupieši vieni to atjaunot nevar. Un visu kompleksu uzreiz arī neizdosies sakārtot. Bet iesākt mēs varam. Atslēgas vārds ir – MĒS.”

Tikšanās laikā pārrunāta ne tikai kopīgā iespējamā vīzija, bet arī konkrētas darbības teritorijas sakopšanai, izveidotās vēsturiskās Hanzas takas sakārtošanai, Veco barona kapu atjaunošanai.

“To varam izdarīt pašu spēkiem. Un ne kā “zobu sāpes”, kā pienākumu, bet ar prieku sanākot kopā talkas reizē,” saka Rudīte Vasile.

Jau 2.aprīlī plānota Lielstraupes pils parka sakopšanas talka, kurā katrs aicināts pielikt savu roku, lai kopīgiem spēkiem pilsparkā padarītu pavasara darbus.